

Krunoslav Kuten – Forgotten and Modified Pieces

Krunoslav Kuten (19 December 1855 – 17 June 1894), one of the most appreciated Croatian children's poets of the 19th century, was born in the town of Vrbovec into the modest family of a cooper. He finished grammar school in Zagreb and afterwards was employed as a municipal clerk. He published children's poetry in the children's magazine *Smilje* [Immortelle]. He was also the author of several occasional poems and a poetry collection titled *Primula veris* (1879), praised by the renowned Croatian novelist August Šenoa (1838 – 1881). Kuten died in Zagreb 120 years ago, at the age of 37.

The children's poems which he considered worthy of making public, 51 in all, were all published in *Smilje* in the period between 1875 and 1892, as was his story "Zečja bolnica" [Rabbit Hospital] (1882). Emotionally devastated by his son's death, he brought his poetical career to an end after 1892.

Kuten had been neglected and almost forgotten in overviews of Croatian children's literature, although his verses lived on in oral tradition and some were handed down as nursery rhymes. His children's poetry was re-discovered by Milan Crnković (1925 – 1998) in the early 1970s. He allotted Kuten the well-deserved place in the history of Croatian children's literature as the poet who raised national children's poetry to an artistic level. Crnković also ascribed to him the role of precursor to Grigor Vitez (1911 – 1966), the poet considered to be one of the initiators of modern children's literature in Croatia. Collections of Kuten's poetry were only published in 1988 and in 1991, but they did not include all of his children's poems.

Krunoslav Kuten was neither a teacher nor a pedagogue, as most of his contemporaries who wrote for children were. He created poems for his own children and in direct contact with them. The children's literature of his time used to present an adult view of the children's world and include didactic elements, demanding obedience, diligence and work from its young readers. Kuten, in contrast, shared the child's point of view, wrote about everyday things and even slight mischief, but did not avoid serious topics like death or injustice, either. His verses are of regular rhythmic patterns, straightforward, and yet rich in vocabulary, onomatopoeia, and puns, following the nonsensical patterns of folk poetry in an original way.

For the first time since 1882, this issue of *Libri & Liberi* presents Kuten's story "Rabbit Hospital" and its original illustration. The story is equally interesting for adults and children, and reveals Kuten's skill as a distinguished and witty storyteller.

Facsimiles of sixteen poems follow the story, in chronological order. Eleven of these are poems that have not been published since their appearance in *Smilje*:

“Majčin god” [Mother’s Name Day], “Zimska davorija” [Winter March], “Spremaj knjige” [Get the Books Ready], “Usred vrta” [Amidst the Garden], “Ajd u školu” [Off to School], “Božićna” [Christmas Poem], “Tko si...” [Who obeys...], “Ide Niko” [Niko is Coming], “Kosac” [The Reaper], “Gazda i pastir” [The Master and the Shepherd], and “Mlada gazdarica” [The Young Mistress of the House]. “Gazda i pastir” seems to have been overlooked, and the remaining eleven were skipped due to the self-censorship of individual editors, either because of conventional taboos in children’s literature (death) or because of religious topics which were not welcome by the communist regime of the Former Yugoslavia of which Croatia was one of the federative states (1945 – 1991).

We also publish facsimiles of two poems that indeed were republished after their appearance in *Smilje*, but they were censored. In the poem “Da sad dođe kući mama” [If Mum Came Home Now], the word “Christmas” was replaced by the word “holiday”, and the poem “Na božićne dane” [On the Days of Christmas], was modified in several spots and published under the title “Na blagdanske dane” [On Days of Holiday].

Besides, the poems that were later reprinted were never accompanied by their original illustrations from *Smilje*. Therefore, three poems are added to the selection as representatives of all such poems, since the illustrations could be interesting to a contemporary reader: “Pod stogom” [Under the Haystack], “Sbor kukaca” [An Insect Choir], and “Dobra Anka” [Good Anka].

At the end of this *Dusty Covers* section, all Kuten’s contributions to *Smilje* are listed in alphabetical order of the poem titles, with notes about the publication history of individual pieces.¹

Nikolina Berta and Lucija Stepanić

¹ We wish to express our gratitude to the Croatian School Museum in Zagreb for permission to publish these facsimiles and for its help and support in preparing the materials for publication.

Krunoslav Kuten – zaboravljeni i izmijenjeni radovi

Krunoslav Kuten (19. prosinca 1855. – 17. lipnja 1894.), jedan od najboljih hrvatskih dječjih pjesnika 19. stoljeća, rođen je u Vrbovcu u skromnoj obitelji oca bačvara i majke domaćice. Gimnaziju u Zagrebu završio je uz potporu svećenika Ignjata Šveca, a nakon toga se zaposlio kao činovnik u općinskome poglavarstvu. Dječje pjesme objavljivao je u dječjem časopisu *Smilje*, a za odrasle napisao je nekoliko prigodnih pjesama i pjesničku zbirku *Primula veris* (1879.) koju je pohvalio i August Šenoa. Umro je u Zagrebu prije 120 godina, u 38. godini života.

Dječje pjesme koje je smatrao vrijednima, ukupno 51 pjesmu, objavio je u *Smilju* od 1875. do 1892. godine, a uz njih i priču „Zečja bolnica“ (1882.). Shrvan tugom prestao je objavljivati kada mu je preminuo sin Krunoslav.

Kuten je dugo bio zanemaren i gotovo zaboravljen u pregledima hrvatske dječje književnosti iako su njegovi stihovi živjeli u usmenoj predaji te se prenosili i kao malešnice. Ponovno ga je otkrio Milan Crnković ranih 1970-ih godina. Dao mu je zasluženo mjesto u hrvatskoj dječjoj književnosti kao pjesniku koji je hrvatsku dječju liriku uzdigao na umjetničku razinu. Istaknuo ga je i kao prethodnika Grigora Viteza. Zbirke njegovih dječjih pjesama objavljene su tek 1988. i 1991., ali u njima mjesto nisu našle sve pjesme.

Krunoslav Kuten nije bio učitelj, profesor ili pedagog kao većina njegovih suvremenika koji su pisali za djecu. Pjesme je stvarao ponajprije za svoju djecu i u neposrednome dodiru s djecom. Dotadašnju dječju liriku obilježavalo je vrednovanje dječjega svijeta mjerilima odraslih s mnogo didaktičkih elemenata pri čemu se od djece zahtijevala poslušnost, marljivost i rad. Kuten, tomu nasuprot, nastoji prikazati autentični dječji svijet, poštuje dijete i njegov pogled na svijet, pjeva o svakodnevnim stvarima i nestašlucima, a ne preže ni od ozbiljnih tema kao što su smrt ili nepravda. Njegovi su stihovi, iako ritmički pravilni i jednostavni, ujedno leksički raznovrsni i bogati onomatopejom i igrama riječi te na izvoran način slijede nonsensne obrasce narodne poezije.

U ovome broju, prvi put nakon 1882., objavljujemo priču „Zečja bolnica“ s popratnom ilustracijom, podjednako zanimljivu i odraslima i djeci, koja otkriva Kutenovo umijeće vrsnoga i duhovitoga pripovjedača.

Također donosimo faksimile šesnaest pjesama iz *Smilja*, kronološkim redom. Jedanaest je pjesama koje nakon *Smilja* do danas nisu objavljene: „Majčin god“, „Zimska davorija“, „Spremaj knjige“, „Usred vrta“, „Ajd u školu“, „Božićna“, „Tko si...“, „Ide Niko“, „Kosac“, „Gazda i pastir“ i „Mlada gazdarica“.

Objavljujemo i dvije pjesme koje su u kasnijim izdanjima bile cenzurirane, tj. pjesmu „Da sad dođe kući mama“ u kojoj je riječ „božić“ zamijenjena riječju

„blagdan“, te pjesmu „Na božićne dane“, koja je izmijenjena i objavljena pod naslovom „Na blagdanske dane“.

Nadalje, uz one pjesme koje su se naknadno i pojavile nikada kasnije nisu uvrštene i izvorne ilustracije. Stoga ovdje također donosimo pjesme „Pod stogom“, „Sbor kukaca“ i „Dobra Anka“, kao primjere pjesama koje su u *Smilju* bile popraćene ilustracijama ili likovnom opremom, što može biti zanimljivo suvremenome čitatelju.

Opsežnije o objavljivanju i kritičkoj recepciji Kutenove poezije pišemo u rubrici *Studije*.

Na kraju se nalazi potpun popis Kutenovih priloga u *Smilju* s bilješkama o objavljivanju, abecednim redom po naslovu pjesama.²

Nikolina Berta i Lucija Stepanić

Zečja bolnica.

Priča od Kr. Kutena.

Daleko, daleko, u nekoj gustoj šumi, živio palčić sa svojom palčicom. Jedan gusti grm kraj potočića bijaše njihovo kraljevstvo, a maleno gnjezdašće među grančicama njihova palača. Tu su živili u proljeću, ljetu i jeseni, a u zimi nastanili bi se kraj grada u vrt nekoga vračara, koji je s pticama umio razgovarati. Tako jednoga zimskoga dana doleti palčić na vračarev prozor, zapjeva cr! cr! cr, i stane mu ovo pripoviedati:

Kad sam minuloga proljeća tražio po šumi gradivo za novo gnjezdo, namjerih se u šikarju na zečju bolnicu. Čudna li to bijaše kućica! Stiene su joj od samih zečjih glava, krov od nebrojenih zečjih ušesa, a vrata od golih zečjih rebara. Zvjedljiv znati kakova je ova kućica iz nutra, provučem se kroz školjicu baš u onu sobu, gdje bijahu sami bolesnici. Stupiv u nutra čudom se začudim. One gadne stiene, gdje se izvana vide same zečje lu-

² Zahvaljujemo Hrvatskome školskome muzeju u Zagrebu na suglasnosti za objavljivanje ovih faksimila i na pomoći i podršci u pripremi materijala za objavljivanje.

banje i kosti, one stiene iznutra su ravne, pristojno pobieljene, a soba je uredjena onako, kako i svaka bolnica biti mora. Na stieni viseća slika prikazuje nam kako čovjek na ražnju zeca peče. U kutu stoje dvie vreće pune svježe djeteline. Blizu vreća vidi se boca puna arnike, čim se rane lieče. U sredini sobe stoji ormar, oko kojega posjedali ranjeni zecevi pak se svašta razgovarali. —

— Dobar dan! pozdravim razgovarajuće zeceve.

— Bog daj! odvrata mi malo uplašeni.

— Meni je ime palčić, predstavim se zecevom, a inače kraljićem sam svih ptica, jer se kod natječaja ptičjeg lieta digoh u zrak nad sve ine ptice. Oprostite, ja sam ovamo došao, da vas u boli utješim i popitam, zašto je ova kućica sagrađena od samih zečjih lubanja, ušesa i kostih.

— O dragi palčiću vrlo nam je milo, što si se nas sjetio, odvrati mi zečji vratar. Ta mi tebe već davna poznajemo. Kad smo pred lovcem bježali, često bi se sakrili u tvoj skrovni grmić. Da sbilja, pitao si me zašto je ta bolnica sagrađena od tako neobična građiva. Slušaj dakle. Nekad u davno doba naviestili su svi zecevi ovoga svieta rat lovcem, koji nas progone i tamane. I za kratko vrijeme sastadoše se ratobornici na bojnem polju baš izvan ove šume. Našu vojsku predvodio je sam naš kralj. Lovci se borahu strielicami i mačevi, a naši pradjedovi debelimi toljagami. I bilo tu ljute borbe i krvava okršaja. Napokon počeli lovci pred našom vojskom uzmicati. Ali eto nesreće. Nadjoše se ljudi, koji su izumili puške. To oružje brzo upotriebe lovci i za čas panu malo ne svi zecevi. Jedini naš kralj i njegova pratnja sakriše se u ovu šumu. I da vječna uspomena ove bitke ostane, dao je naš kralj od kosti padših zeceva ovu bolnicu samo za nas sagrađiti. Ova kućica sjeća nas junačtva pradjedova naših i bodri na nov ustanak za slobodu. Evo tako postala je ova zečja bolnica.

— A molim vas, dragi bolestnici, upitah na to zeceve, recite mi, kako ste ovamo dospjeli?

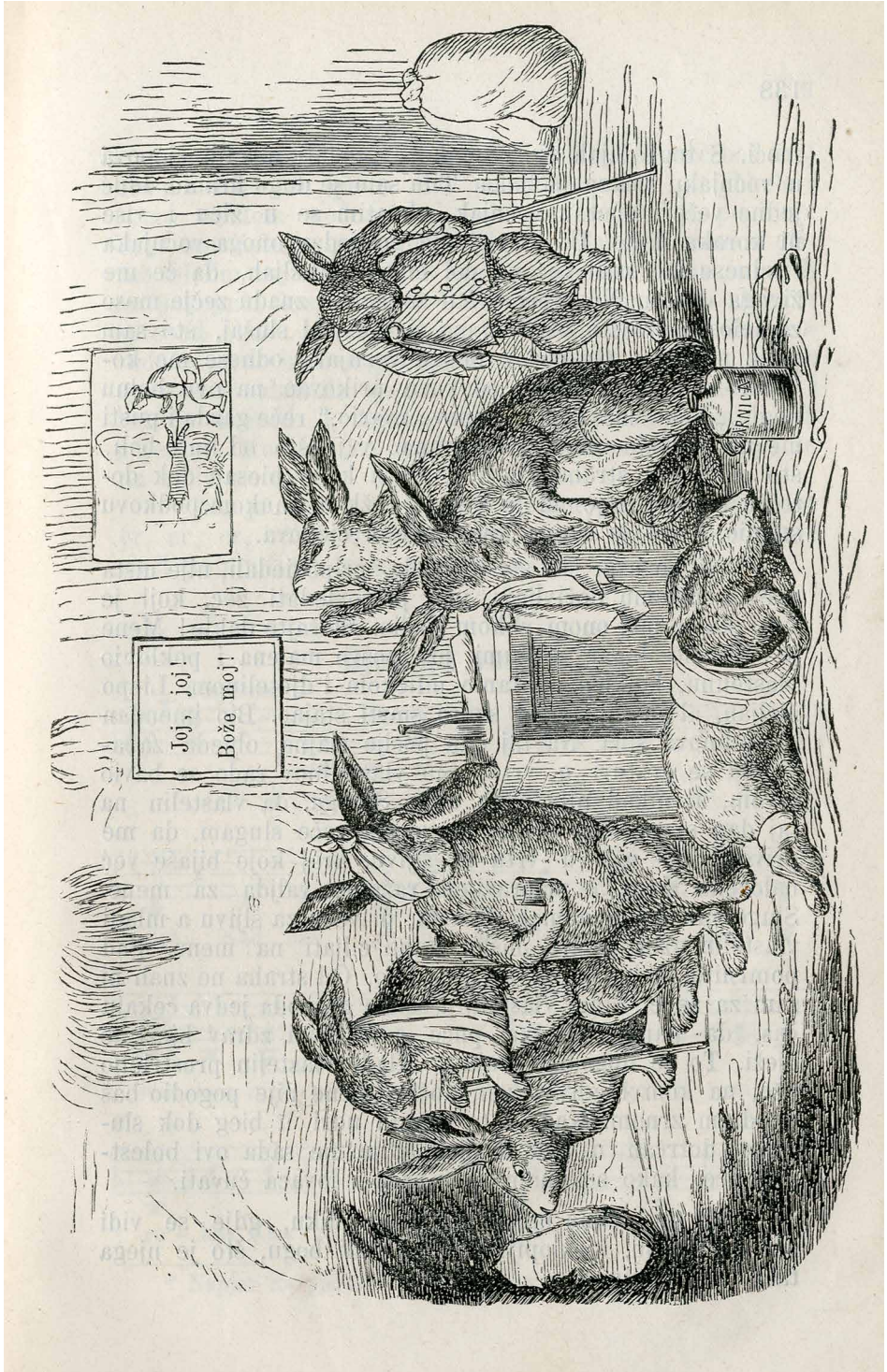
Na to mi stane pripoviedati onaj zec, koji je zavite glave sjedio kraj ormara:

— Bilo je to jedne pokladne noći, kad sam od moga kuma išao kući preko šume. Iduć sve polako dodjoh pod hrast, gdje je vuk slavio gostbu; ženio se s lisicom. Kako sam veliki ljubitelj vesela društva, umiešam se odma medju svatove i sjedoh k stolu. Debeli kum bio medjet. Taj jedini gledao me nekako mrko, dočim me ostali gostovi primili dosta liepo, akoprem sam i nepozvan bio. Nakon kratkoga razgovora zasvira osam mačaka u gusle, a gostovi udri plesati; medju njimi i ja. Debeli kum medjed plesao je s mladenkom lisicom. Nesrećom dogodi mi se, da sam lisici malko na nogu stao. Lisica na to zajaukne, a moj medonja šuk mene po glavi tako nemilostivo, da su mi odmah izpali zubi i ja se srušio na zemlju. Gosti odmah priskoče k meni i stanu me mrzлом vodom polievati, dok sam došao k sebi. Poslie toga otidjoh odmah u ovu bolnicu, gdje se liečim i kukuruznu kašu jedem kao starac bez zubi. Evo tako ti se događa s nepozvanim gostom.

Tek što je ovaj to izgovorio, ustane iz kuta drugi šepavi zec i poduprv se o dvie štake uze pripoviedati:

— Bilo je baš u zimi na Valentinovo u jutro. U nekoj živici blizu moga ležišta začuh živahno pjevanje raznih ptičica. Zvedljih zašto su ptice tako vesele, pretrčim preko sjenokoše u živicu. I gle čuda! Vesele ptice slavile su Valentinov danak. Tuj bijaše kolača, pečenke, slaštica i pune čuture dobroga staroga vina. Vesele ptice uzmu me odmah u svoje društvo i ponude mi jesti i piti, koliko god sam hotio. Buduć pako da nisam naučan vinu brzo se opijem i pod grmom zadriemljem. U to iznenada spusti se na mene veliki orao i stane me kljuvati te pandjami derati lievi bok. Jedva jedvice utekoh orlu u gusti glogov grm i sakrih se u jamu pod korenje. Tude ležah ciela dva dana, a treći dan donesoše me ovamo moji prijatelji na nosilih, da si ranjenu nogu i bok izliečim. Evo tako sam platio moju lakomost za jelom i pilom.

-- Slušaj de palčiću, što se pak sa mnom dogodilo, reče na to iz protivna kuta zec, koji prednju nogu na rubcu nosio. Zapao snieg do koljena. Do trave nije bilo

moći. S toga bijah prisiljen koru glodati mladih cjepova u voćnjaku nekoga seljaka. Tim sam se dugo hranio. Iduć jedne večeri opet u voćnjak, uhvatim se u žicu i više ni koraka dalje. U jutro dodje gospodar onoga voćnjaka i odnese me kući već na pol mrtva. Mišljah, da će me živoga derati. Nu srećom što seljaci ne znadu zečje meso za jelo pripraviti, ostadoh na životu. Al slušaj, što sam prije prepatio. Gospodar onoga voćnjaka odnese me kovaču, koji mi usijanu podkovu prikovao na ovu bolnu nogu. „Neka zna, kad je cjepove kvario,“ reče gazda i pusti me na slobodu onako podkovana. A ja što od ljute boli, što od velika straha, bježi te bježi kano biesan dok dotrčah ovamo, gdje mi je liečnik težkom mukom podkovu snimio. Tako je skupa kora mladih cjepova.

— To sve, što ste do sada, pripoviedali, nije ništa prema mojemu doživljaju, uze pripoviedati zec, koji je kraj stiene pod onom slikom sjedio. Slušajte dakle! Mene je uhvatio lugar u šumi još posve malena i poklonio vlastelinu, koj me odhranio mliekom i djetelinom. Liepo življah, al me taj život skoro smrti stajao. Bio imendan vlastelinova sina. Na taj dan poslje sjajna objeda zabavljahu se gostovi u vrtu. Sin vlastelinov rado se bavio lovom, al nikad nije ništa ubio. S toga, da vlastelin na taj dan svoga sina malko razveseli, reče slugam, da me privežu na uže u vrtu za šljivu, kraj koje bijaše već naložena vatra i pripravljen ražanj; valjda za mene. Sluge me dakle odmah dovedu, privežu za šljivu a mladi vlastelin uzev nabitu pušku stane ciljati na mene. Sad pomislite, kako mi je pri srcu bilo. Od straha ne znah ni sam za sebe. Stari vlastelin i ostala gospoda jedva čekaju čas, da panem. Puška puče a ja živ i zdrav bježi te bježi. To se dogodilo ovako: Mladi vlastelin prostrielio uže, na kom bijah svezan, dočim mene nije pogodio baš nijednim zrnom. Kad ja to opazih udri u bieg dok slučajno dotrčah u ovu bolnicu, gdje me sada ovi bolestnici uče, kako se imam vani pasa i lovaca čuvati.

Na to klekne mladi zec pred sliku, gdje se vidi zec na ražnju, i sklopiv ruke zahvali bogu, što je njega takov udes minuo.

— Sbogom, braćo! uzdahne jedan stari zec baš kraj ormara i na tla pade. Svi prisutni netom ga obkole i stanu mrzлом vodom trti, ali zama; on je poginuo. Brat mu liečnik gorko nad njim proplakao i suze si oti-
rao bielim rubcem. Ljute rane zadali mu hrtovi, s kojih je pokojnik kraj svih liekova morao poginuti. Njegov sprovod bijaše krasan; svi zecevi s bližnjih krajeva sprovedoše ga do hladna groba kao poštenjaka na glasu. Poslie sprovoda zaključili zecevi, da će se jednom sastati i hrtove uništiti. I doista, oni su se kasnije sastali, ali gdje? — Kod velike gostbe nekoga vlastelina sastali se na stolu pečeni.

Tim je palčić svoju pripoviedku dovršio i zapjevav cr, cr, cr, odleti u bližnji grm. Stari vračar je njegove rieči pobilježio i meni predao, da je vama priobčim.

Djetinje veselje.*

Umjereno.

Mi - li nam se las i mu - ka, Mi - li nam se bie - li

sviet; Kad nas go - ji mi - la ru - ka, Kan za

stak - lom njež - ni cviet. Kad nas go - ji mi - la

ru - ka, Kan za stak - lom njež - ni cviet.

* Napjev na pjesmicu, 30 štivo za 4 razred.

Br. 7.

U ZAGREBU, 1. SRPNJA 1875.

Teč. III.

SMILJE.

ZABAVNO – POUČNI

LIST SA SLIKAMI ZA MLADEŽ.

Izdaje hrv. pedagog.-književni sbor.

Majčin god.

Gdje poljanom vihor cvili, vije,
I zemljicu bieli sniežak krije,
Gdje trnulin plod se smrznut niže,
Tu koliba mala sađ se diže.

U kolibi bolna majka leži,
A sedmero djece kraj nje bježi,
Pa majčicu piljež grli, ljubi,
I žamorom tihim iz sna budi:

„Daj stani se majko sladka, stani;
Već dugo su ljudi budni vani,
Već pripravna stoje drva, slama,
Umiesi daj majko kolač nama.“

„Ta imendan tvoj će sutra biti,
A kolač da stola nam ne kiti?
Oj majko to k godu bje nam milo,
Kolača na stolu dost kad bilo.“

Al majčica šapćuć drhće blieđa
I dječicu plaćnim okom gledi,
Pa rada bi stat' na mali časak,
Pa rada podpirit slab žeratak.

Najstarija kad to kćerka sgleđa,
Da majčici bolnoj stat se ne da,
Zasuće rukave brzo mlada
Pa braći će reći iznenada:

98

„Ded budite braćo tiha, niema,
Nek majčica bolna sladko driema,
Umiesit će kolač vam ja sama,
Već pripravna stoje drva, slama.“

I nastá tišina ; majka sniva,
A dječica šapću s tiha, s tiha :
„Umiesit će Stanka kolač nama,
Već pripravna stoje drva, slama.“

Kad majka se iz sna bolna prene,
Pram djeci se plaćna, tužna krene,
I biedna u smrtnom, mrzłom znoju
Poljubit će redom ćeljad svoju.

„Oj sretno mi, sretno svako budi !“
Na mrzle si djecu stište grudi.
A pogled joj mio gasne, gasne,
Ko blistaj u zoru zviezde jasne.

Osvanulo jutro, god je maje,
Pred kolibom silno ljudstvo staje,
Pa gleda kroz okno bez stakala
Sto nesreća na god djeci dala.

U kolibi mrtva majka leži,
A sedmero djece kraj nje bježi,
Pa ledenu piljež grli, ljubi,
I žamorom tihim iz sna budi :

„Daj stani se majko sladka, stani.
Već dugo su ljudi budni vani.
Umiesila Stanka kolač sama.
Daj hodi ga draga kušat s nama.“ —

Od majčice rieći nema, nema ;
Ukoćena sanak vjećni driema.
I plaćuć ju svako budi ćedo,
Al njezji je tielo mrtvo, bliedo.

Krunoslav Kuten.

Zimska davorija.

Hajdmo braćo na bojište,
Tam gdje ravno leži polje,
Tam na snježno hrvalište,
Hajdmo braćo brže bolje!
Dokle biela ima sniega
Širom doli, širom briega,
Hajdmo kušat, kako boj
Bije se za narod svoj!

Ne trebamo mi pušaka,
Ni handjara ljutih gosta :
S božjega nam evo zraka
Meka sniega palo dosta.
Hajde braćo, hajde simo,
Snieg da bieli ugrudimo ;
Sniegom da za narod svoj
Pokušamo prvi boj!

Na dvie strane, na dvie pole
Valja nam se razdieliti,
Koji Turkom stupit vole,
Dušmani će naši biti.
A junaci mi Hrvati
Proti Turkom ćemo stati ;
Nas je braćo veći roj,
Zato naš će biti boj!

82

Napréd dakle, napred samo!
Sad je prava došla sгода,
Da se vidi kako znamo
Branit zemlju svoga roda.
Neka ljuti sjever brije,
Nam će zime stalo nije ;
Skoro jer ćeorit poj,
Da je Hrvat steko boj!

Kr. Kuten.

Spremaj knjige!

Spremaj sinko, sprema j knjige,
 Već je igre bilo dost,
 Kano ptica svake brige
 Već si dosta bio prost.
 Sad je s goda, sad je hora,
 Poć u školu da se mora,
 Sad je vrieme sinko moj
 Da prosvieti um se tvoj.

Vidiš zemlju, cvieće krasno,
 Vidiš ovaj modri svod,
 Na njem mjesec, sunce jasno,
 Na njem zlatnih zviezda rod.
 A tko tom je nebu gazda,
 Tko li našu zemlju sazda,
 Liepo će ti sinko moj
 Učitelj to kazat tvoj.

Kiša pljušti, bura vije,
 Nebom oblak lebdi trom,
 Rieke buje, more vrije,
 Strme hridi trese grom.
 Odkle pak ta buka ciela,
 Odkle dažd i žarka striela,
 Sve će tebi sinko moj
 Učitelj to reći tvoj.

2

Preko gore željeznica
 Kano gvozden leti zmaj,
 Diljem puta mrežom žica
 Viest u dalek juri kraj.
 A šta viesti nosi svietom,
 I stroj hitrim kreće kretom,
 Tu će tajnu sinko moj
 Učitelj ti odkrit tvoj.

Ovu, sinko, zemlju zlatu,
 Gđjeno mili nam je dom,
 Naši djedi su u ratu
 Nekad krvlju stekli svom.
 Kakvi to pak bješe boji,
 Kako l' junak pao koji,
 Sve to će ti sinko moj
 Učitelj sad kazat tvoj.

Zato sinko spremaj knjige,
 Dok si jošte zdrav i mlad,
 Dokle ne znaš što su brige,
 Što li skrb i težki rad.
 Sad je časak, sad je hora,
 Poć u školu da se mora,
 Sad je vrijeme sinko moj,
 Da prosvieti um se tvoj.

Kr. Kuten.

Krunoslav Kuten. 1880. „Spremaj knjige“. *Smilje* 9 (1): 65–66.

30

Usred vrta. . .

sred vrta, usred vrta
 Visok orah stoji,
 Pod njim, pod njim Anka mala
 Košuljicu kroji.

Na što tebi, liepa Anko,
 Košuljica biela?
 U njoj bude mene majka
 U crkvu uzela.

Ja ću tamo sklopit ruke
 Pak se molit bogu,
 Da mi dragi roditelji
 Dugo živit mogu.

Kr. Kuten.

Krunoslav Kuten. 1883. „Usred vrta“. *Smilje* 12 (2): 30.

Br. 2. U ZAGREBU 1. STUDENOGA 1884. Teč. XIII.

SMILJE.

ZABAVNO - POUČNI

LIST SA SLIKAMI ZA MLADEŽ.

IZDAJE HRV. PEDAGOG.-KNJIŽEVNI SBOR.

Mlada gazdarica.

od

Kr. Kutena.

kuhinji Jelka mala
Svoju majku zapitala:
„Majko blaga, majko draga,
Što ću ja tad radit doma,
Ka velika budem moma?
Ja se igrat ne ću tada
S bebicami kano sada.
Jednu bebu tad ću dati
Mojoj sestri, dragoj Zlati,
Drugu pako maloj Zori,
Nek ju onda ona dvori.“

Maloj Jeli majka veli:
„Ti ćeš Jelko biti tada
Gazdarica moja mlada.
Svako jutro stan pomesti,
I za objed kuhat jesti.
Poslje podne čipke plesti,
Ili lan za platno presti,
A na svetu nedeljicu
Obuć čistu opravicu,
Pak u crkvi polag mene
Molit s knjige molitvene,
Da nam Bog je na pomoći
I u danu i u noći.

Br. 1. U ZAGREBU 1. LISTOPADA 1885. Teč. XIV.

SMILJE.

ZABAVNO - POUČNI

LIST SA SLIKAMI ZA MLADEŽ.

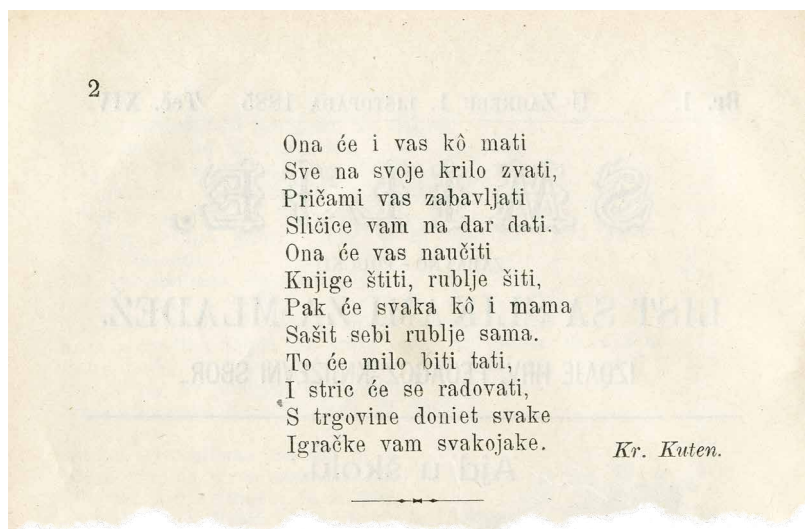
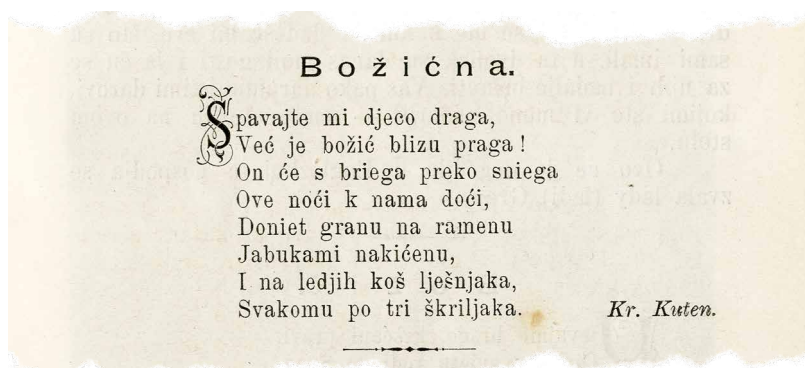
IZDAJE HRV. PEDAGOŽ.-KNJIŽEVNI SBOR.

Ajd u školu.

Ajd u školu, ajd dječaci!
Učitelj je sad u školi,
Te dječake jako voli,
Pak se zato djeco draga
Ne plašite školskog praga.
Tamo ćete slušat basne,
Molit boga, knjige štiti,
I kod mise pjevat svete,
Što je želja stare tete.
Jer kad ona vam na koru
Bude čula glas u sboru,
Ne će nikad teta stara
U nedelju doć bez dara.

Ajd u školu djevojčice!
Učiteljka tamo mlada
Djevojčice ima rada,

Krunoslav Kuten. 1885. „Ajd u školu“. *Smilje* 14 (1): 1–2.Krunoslav Kuten. 1886. „Božićna“. *Smilje* 14 (4): 55.

Pod stogom.

Munja sieva, kiša lieva,
A pod stogom djece troje
Zaklonište našlo svoje,
I dok kiša propadala
Dječica se spominjala.
Prva reče mala Vlada:
„Ja bi kući išla sada,
Al namoknut ću do niti;
Suknja će mi za ništ biti.“
Zatim brzo reče Jela:
„I ja kući poć bi htjela,
Al bi mi se zamazale
Po tom blatu čizme male.“
Na to njima reče Mio:
„Ja pak tu bi ostat htio,
Al želudac prazan mi je;
Da sam ja to znao prije,
Medj težake bi si sjeo,
S njima grah iz lonca jeo,
Pak bi ležo tu na slami
Radostno se smijuć vami.“

Tko si . . .

Tko si milu majku sluša,
Blažena je njegva duša;
Tko se oteu pokorava,
Čeka ga u raju slava.

Kr. Kuten.

Krunoslav Kuten. 1887. „Tko si...“. *Smilje* 15 (4): 55.

Na božićne dane.

Na božićne liepe dane,
Dane bogom darovane,
Ja u sobi rado sjedim,
Uđilj na bor zelen gledim,
Gledam rado te slaštice,
Orahe i jabučice;
A čim mama šetat prodje,
Iz kuhinje teta dodje,
Na podnožnik brzo stane,
Jabuku mi skine s grane,
Nu kad mama dodje kući
Kaže na bor gledajući:
„Kako to, da uvijek manje
Poslje šetnje svaki dan je
Jabuka na boru mi je?“

61

Nu to sad baš čudo nije:
Jer čim snieg je vrhu gora,
Plod sa stabla pasti mora.
Za to valjda i sa bora
Jabuka mi tolko pada.“
Smijuć veli majka mlada,
Nu ja šutim kano gluha;
Stara tetka kavu kuha,
Na ognjištu piri plamen,
Pak sve šuti kano kamen.

Kr. Kuten.

Krunoslav Kuten. 1887. „Na božićne dane“. *Smilje* 15 (4): 60–61.

I d e N i k o .

Tiho djeco, tiho sada!
 Tamna noć već evo vlada,
 Već po gradu Niko bieli
 Dobroj djeci dare dieli.

Biskupska mu kapa biela
 Uzdiže se iznad čela,
 Poput sniega biela brada
 Dolje mu do pasa pada,
 Duga pak do zemlje halja,
 Skutovi se za njim valja.
 Jošte Niko sjedokosi
 Štap u jednoj ruci nosi,
 A u drugoj knjigu ima
 S koricama crvenima.
 U toj knjizi pisano je.
 Kakovo je diete koje,
 Da li štuje roditelje,
 Sluša l' svoje učitelje.
 K tomu Niko ima slugu,
 Koji vreću nosi dugu,
 U njoj konje, kola, puške,
 Lutke, trublje, šećer, kruške,
 I još druge razne stvari, —
 Dobru djecu da nadari.

Tako hoda Niko bieli,
 U večer po cielom gradu,
 I gdje djeca molit znadu,
 Darove jim liepe dieli.

Kr. Kuten.

K o s a c .

Ima, djeco, stari gazda,
Sjenokošu krasnu ima,
Na njoj trava raste vazda,
Bilo ljeto, bila zima.

Sjenokošom mjestimice
Buji cvieće rujne boje,
I nad travom oholice
Diže u vis ruže svoje.

Ali gazda sjedoglavi
Ništa baš do toga ne da;
Travu kô i cviet u travi
Ljubavlju on istom gleda.

Gleda i sa svoga dvora
Zapovieda koscu tajnom,
Kud i kada kosit mora
Sjenokošom onom bajnom.

A taj kosac, sluga bliedi,
Uviek vjerno gazdu sluša
Negvoj on se zapoviedi
Protivit još ne pokuša.

Bila noć il danak jasni,
Kosac kosi svejednako,
Travu kô i cvietak krasi
Ruši kosom isto tako.

Zaman cviet i trava prose,
Da jim život pomiluje,
On pod mahom svoje kose
Ne će ni da rieči čuje.

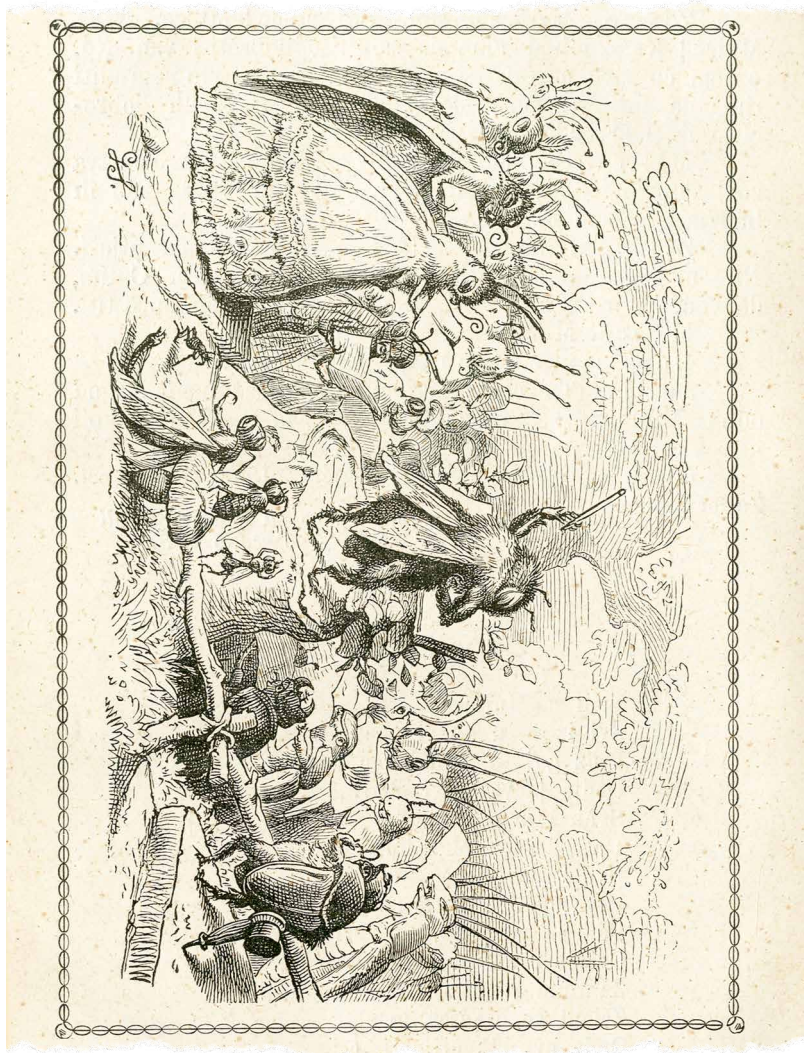
Leži trava pokošena,
Uvenulo leži cvieće,
I već nitko za dva trena
Cviet od trave spoznat ne će.

* * *

Stari gazda s dvora biela,
Bog je s neba milostivi,
Sjenokoša ona ciela
Zemlja je, gdje ljudstvo živi.

Cvieće boje rumenkaste
To su gospe i gospoda,
Trava što uz cvieće raste.
To je narod nizka roda.

Kosac pako smrt je huda,
Pred njom car i sluga gine
Pred njom jednak svi i svuda
Prah su vječne grobne tmine.

Sbor kukaca.

zašli na Jurjev dan
 Svi iz rupâ kukci van,
 I uz gaj — pod zelen bor
 Dodju pjevat prvi sbor.
 Svak i note uzme još,
 Da ne bude piev jim loš.
 Ovdje stari ležo panj,
 Prvi bumbar sleti nanj
 Pak će počet: brum, brnm, brum,
 Cvieće cvate sad uz drum.
 Za njim rogač: brm, brm, brm,
 Zeleni se hrastov grm.
 Onda cvrèki: cri, cri, cri,
 Rosice smo željni svi.

152

U to i hrušt dodje bos,
 Cviker* metne si na nos,

* Očalin.

153

Sluša čas, al' šali sklon
 Glasno kukcem reče on:
 „Ovaj sbor je home liep,
 Zvuči kano potrť criep!“
 Tim uvriedjen kukcem glas
 Osude ga onaj čas,
 Da ga krvnik vješa mrk
 Macanu o lievi brk.

Kr. Kuten.

Da sad dodje kući mama!

Pošla u grad malko mama,
 A u kući djeca sama
 U to vrijeme gospodare,
 Otvaraju sve ormare.
 »Ja ću gospa biti mlada« —
 Tako sberi prva Rada,
 Šešir stavi si na glavu
 I obuče suknju plavu. —

Tad izvuče iz ormara
 Svežanj platna seka Mara.
 »Ja bih platnom trgovala
 Metar ga za novčić dala!«
 To razljuti malu Milu,
 Iz ormara vadi svilu,
 Jer na božić njena beba
 Opravu od svile treba.

A kraj djece maca stara,
 Kô da za to sve ne mara,
 Brke suče, predju vije,
 Uz nje se na sagu grije.
 Tad kroz prozor Rada spazi
 Kući mamu ić' po stazi.
 »Eto mame! zlo će biti!
 Brzo ajd sve pospraviti!«

Dječica u strahu bila,
 Sve u ormar pospremila.
 I čim mama preko praga,
 Ne bi viki već ni traga.
 Al je poslje maca mala
 To sve mami povjedala,
 Pak o djeci znala mama,
 Šta sve rade, kad su sama.

Kr. Kuten.

I.

Od Makse Potočnjaka.

Znaćim boju, sa žutikom koja
 U zelen se pravu gubeć sdruži;
 Skin' mi glavu, ostavština moja
 Kò postelja mrtvom t'jelu služi;
 Opet glavu odrubi mi s nova,
 Bezplatno me svuda d'jele ljudi;
 Još mi glava neka padne ova,
 Tad s dva znaka zemlju mjerim svudi.

II.

Gazda i pastir.

Ima, djeco, čudan gazda.	Za njim dodje pastir bl'jedi,
Danju šeće poljem vazda,	Brojno stado poljem gleda,
A kad b'jel se svršil dan,	Ali čim se gazda prene,
Ode gazda snivat san.	Pastir stadom u tor krene.

Kr. Kuten.

Krunoslav Kuten. 1892. „Gazda i pastir“. *Smilje* 20 (5): 78.

Dobra Anka.

K ad u vrtu Anka mala	Kljune šire ptice mlade
Mirisno je cv'jeće brala,	Kano da bi hrane rade.
Usred gusta jorgovana	Dobra Ana, mile čudi
Ptičje gn'jezdo spazi Ana.	Sada cv'jećem ptice nudi,
Odmah ga sa grane skine,	Sad jim glave gladi gole,
Al' u gn'jezdu gle miline;	Sad je pita, šta jest' vole?

Kad to stari vrtlar spazi
Maloj Ani će na stazi:
»Ne čin'« toga d'jete mило!
Gn'jezdo stavi gdje je bilo.
Slušaj kako ptice male

Cvileć si za majkom žale,
A čuj, kako tam na ruži
Majka pak za njima tuži.
Stavi gn'jezdo gdje je bilo. —
Zar ti ne bi suze bilo,

Arapin da te od kuće
Odnese u zemlje vruće?
A još kako majka tvoja
Plakala bi s nepokoja,
Plakala i tugovala.
Dok bi s boli u grob pala.«

Ove r'ječi dirnu Anu,
Pak se vrati jorgovanu,
Tu na granu gn'jezdo metne,
Kući ode duše sjetne. —
Tako dobra djeca rade,
Kadgod ptice nadju mlade.

Kr. Kuten.

Pregled objavljivanja Kutenovih pjesama • Publication History of Kuten's Poems

Pjesma Poem	Prvo objavljivanje First publication	1975 / ZK Balog	1975 / VT Cvitan	1976 / CPC Cvitan	1979 / SLD Skok	1987 / LI Skok	1988 / SS Kuten	1990 / SL Skok	1991 / HDP Kuten	1994 / AHP Zalar	1996 / PDK Diklić	2004 / PPMP Kuten	2007 / PP Borković	2010 / ZS Pilaš
Ajd u školu	<i>Smilje</i> 14 (1): 1 – 2. (1. listopada 1885.)													
Bolna beba	<i>Smilje</i> 12 (7): 106. (1. travnja 1884.)						✓		✓					
Božićna	<i>Smilje</i> 14 (4): 55. (1. siječnja 1886.)													
Buha	<i>Smilje</i> 19 (12): 184. (1. rujna 1890.)						✓		✓					
Da sad dodje kući mama!	<i>Smilje</i> 19 (4): 55. (1. siječnja 1891.)						✓							
Dar	<i>Smilje</i> 16 (1): 1. (1. listopada 1887.)				✓	✓	✓	✓						
Djeca i maca	<i>Smilje</i> 10 (5): 76. (1. veljače 1882.)		✓			✓	✓			✓		✓		
Dobra Anka	<i>Smilje</i> 20 (10): 152 – 153. (1. srpnja 1892.)						✓		✓					
Dobra odluka	<i>Smilje</i> 11 (1): 1. (1. listopada 1882.)						✓		✓					
Drotar	<i>Smilje</i> 13 (9): 134. (1. lipnja 1885.)						✓		✓					
Duga i diete	<i>Smilje</i> 8 (9): 145 – 146. (1. lipnja 1880.)								✓	✓	✓			
Garzda i pastir	<i>Smilje</i> 20 (5): 78. (1. veljače 1892.)													
Gospodarica	<i>Smilje</i> 16 (7): 7. (1. travnja 1888.)						✓							
Gostba domaće peradi	<i>Smilje</i> 14 (10): 10. (1. srpnja 1886.)						✓							
Guske	<i>Smilje</i> 16 (8): 8. (1. svibnja 1888.)								✓					
Idi Niko	<i>Smilje</i> 17 (3): 45. (1. prosinca 1888.)													
Junaci	<i>Smilje</i> 13 (5): 76. (1. veljače 1885.)						✓		✓	✓			✓	

Pjesma Poem	Prvo objavljivanje First publication	1975 / ZK Balog	1975 / VT Cvitan	1976 / CPC Cvitan	1979 / SLD Skok	1987 / LI Skok	1988 / SS Kutin	1990 / SL Skok	1991 / HDP Kutin	1994 / AHDP Zalar	1996 / PDK Diklić	2004 / PPMP Kutin	2007 / PP Borković	2010 / ZS Pliš
Kiša	<i>Smilje</i> 13 (10): 155. (1. srpnja 1885.)						✓		✓					
Kosac	<i>Smilje</i> 17 (10): 154 – 155. (1. srpnja 1889.)													
Kovač	<i>Smilje</i> 14 (12): 184 – 185. (1. rujna 1886.)						✓							
Majčin god.	<i>Smilje</i> 3 (7): 97 – 98. (1. travnja 1875.)													
Majka i sin	<i>Smilje</i> 15 (1): 1 – 2. (1. listopada 1886.)						✓							
Mali ratar	<i>Smilje</i> 10 (3): 33. (1. prosinca 1881.)						✓		✓					
Miš u školi	<i>Smilje</i> 11 (10): 145 – 146. (1. srpnja 1883.)						✓		✓					
Mlada gazdarica	<i>Smilje</i> 13 (2): 17. (1. studenoga 1884.)													
Mlin	<i>Smilje</i> 18 (9): 142. (1. lipnja 1890.)						✓		✓					
Mudri Vladko	<i>Smilje</i> 12 (11): 168. (1. kolovoza 1884.)						✓		✓					
Na božićne dane	<i>Smilje</i> 15 (4): 60 – 61. (1. siječnja 1887.)						✓			✓				
Pas i macan	<i>Smilje</i> 14 (10): 10. (1. srpnja 1886.)						✓							
Pod stogom	<i>Smilje</i> 14 (11): 170 – 171. (1. kolovoza 1886.)						✓							
Proljetna pjesma	<i>Smilje</i> 14 (8): 113 – 114. (1. svibnja 1886.)						✓							
Prsti	<i>Smilje</i> 13 (12): 177. (1. rujna 1885.)		✓				✓		✓					
Radi	<i>Smilje</i> 13 (11): 171. (1. kolovoza 1884.)						✓							
Radni Mio	<i>Smilje</i> 14 (3): 41 – 42. (1. prosinca 1885.)						✓							
Roda	<i>Smilje</i> 14 (1): 10. (1. listopada 1885.)						✓							
Roda i žabe	<i>Smilje</i> 12 (9): 158. (1. lipnja 1884.)						✓		✓					

Pjesma Poem	Prvo objavljivanje First publication	1975 / ZK Balog	1975 / VT Cvitan	1976 / CPC Cvitan	1979 / SLD Skok	1987 / LI Skok	1988 / SS Kuten	1990 / SL Skok	1991 / HDP Kuten	1994 / AHDP Zalar	1996 / PDK Diklić	2004 / PPMP Kuten	2007 / PP Borković	2010 / ZS Pilaš
Sbor kukaca	<i>Smitje</i> 18 (10): 151 – 153. (1. srpnja 1890.)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					
Slavulj	<i>Smitje</i> 15 (8): 125. (1. svibnja 1887.)						✓		✓	✓				
Spremaj knjige!	<i>Smitje</i> 9 (1): 65 – 66. (1. listopada 1880.)													
Strašivica	<i>Smitje</i> 12 (6): 94. (1. ožujka 1884.)	✓					✓		✓					
Što rade lutke?	<i>Smitje</i> 14 (6): 90 – 91. (1. ožujka 1886.)						✓		✓					
Tko se ne će...	<i>Smitje</i> 14 (5): 75. (1. veljače 1886.)						✓							
Tko si...	<i>Smitje</i> 15 (4): 55. (1. siječnja 1887.)													
Tri srne	<i>Smitje</i> 17 (4): 59 – 60. (1. siječnja 1889.)						✓		✓					
U jeseni	<i>Smitje</i> 15 (1): 15. (1. listopada 1886.)						✓		✓					
Uči, sinko!	<i>Smitje</i> 8 (5): 65 – 66. (1. veljače 1880.)						✓							
Ura	<i>Smitje</i> 18 (9): 142. (1. lipnja 1890.)	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓				
Ustred vrta	<i>Smitje</i> 12 (2): 30. (1. studenoga 1883.)													
Zimska	<i>Smitje</i> 13 (5): 65. (1. veljače 1885.)				✓	✓	✓	✓	✓					✓
Zimska davorija	<i>Smitje</i> 8 (6): 81 – 82. (1. ožujka 1880.)													
Zimska zabava	<i>Smitje</i> 9 (6): 81 – 82. (1. ožujka 1881.)								✓					
Sve se mijenja	<i>Primula veris</i> (Kuten 1879: 11)*	✓												
Domu	<i>Primula veris</i> (Kuten 1879: 25)	✓												
Dva kosa	<i>Primula veris</i> (Kuten 1879: 21–23)		✓											

*Kuten, Krunoslav. 1879. *Primula veris*. Zagreb: Tiskarski zavod C. Albrechta.

Kratice • Abbreviations

- 1975 / ZK = *Zlatna knjiga*. 1975. = *Zlatna knjiga svjetske poezije za djecu*. Sastavio Zvonimir Balog. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- 1975 / VT = *Vječnotraž* 1975. = *Vječnotraž: antologija hrvatskog pjesništva za djecu*. Priredio Dalibor Cvitan. *Detinjstvo* 33. Novi Sad: Radnički univerzitet „Radivoj Čirpanov“, Zmajeve dečje igre.
- 1976 / CPC = *Croatian Poetry for Children*. 1976. Priredio Dalibor Cvitan. Prev. Gregor McGregor. Zagreb: The *Bridge/Most* (50).
- 1979 / SLD = *Sunčeva livada djetinjstva*. 1979. = *Sunčeva livada djetinjstva: antologijska čitanka hrvatskoga dječjeg pjesništva*. Priredio Joža Skok. Zagreb: Naša djeca.
- 1987 / LI = *Lijet Ikara*. 1987. = *Lijet Ikara: antologija hrvatskog dječjeg pjesništva*. Priredio Joža Skok. Zagreb: Naša djeca.
- 1988 / SS = Kuten, Krunoslav, Ivan Filipović, Ljudevit Varjačić, August Harambašić, Josip Milaković, Milka Pogačić. 1988. *Stari sat*. Priredio Milan Crnković. Ilustrirao Ivan Antolčić. Zagreb: Mladost.
- 1990 / SL = *Sunčeva livada*. 1990. = *Sunčeva livada: antologijska čitanka hrvatskoga dječjeg pjesništva / izbor pjesama i kritičkih tekstova, kritički komentar i biografsko – bibliografske bilješke* Joža Skok. Zagreb: Naša djeca.
- 1991 / HDP = Kuten, Krunoslav. 1991. „Krunoslav Kuten“. U Zlata Kolarić-Kišur, Grigor Vitez, Stjepan Jakševac, Ratko Zvrko, Mladen Bjažić, Stanislav Femenić. *Hrvatski dječji pisci III. Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knj. 181/3. Izabrao i sve popratne tekstove napisao Ivo Zalar, 21–50. Likovni prilozi Vilko Gliha Seljan. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- 1994 / AHDP = *Antologija hrvatske dječje poezije*. 1994. Priredio Ivo Zalar. Zagreb: Školska knjiga. (2. izdanje 2007).
- 1996 / PDK = *Primjeri iz dječje književnosti*. 1996. Priredili Zvonimir Diklić, Dubravka Težak i Ivo Zalar. Zagreb: Divič.
- 2004 / PPMP = Harambašić, August, Krunoslav Kuten i Ivana Brlić-Mažuranić. 2004. *Pokraj peći maca prela*. Ilustrirala Sanja Rešček. Zagreb: Sretna knjiga.
- 2007 / PP = Borković, Josip. 2007. *Pjevam poeziju*. Note. Zagreb: Edicije Spiller.
- 2010 / ZS = *Zlatni snovi*. 2010. = *Zlatni snovi: izbor hrvatskog pjesništva za djecu*. Priredio Branko Pilaš. Zagreb: Synopsis.